

'Armoede en milieurampen
blijven de wereld teisteren'

Blufpoker met landbouwsubsidies

Tekst: Hans Valkhoff
Foto: Michiel Wijnbergh / Hollandse Hoogte

Eind vorige maand zette Frankrijk de aanval in op eurocommissaris van Buitenlandse Handel Peter Mandelson. Deze was volgens de Fransen buiten zijn boekje gegaan door tijdens de onderhandelingen van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in Genève te verkondigen, dat de EU net als de VS bereid was zeventig procent van de landbouwsubsidies af te schaffen. Behalve die reductie wil Mandelson op termijn ook de exportsubsidies afschaffen en tevens de invoertarieven drastisch verminderen. Zijn oude politieke kameraad Tony Blair had afgelopen zomer al soortgelijke geluiden laten horen. Dit alles tot grote woede van Frankrijk, dat krampachtig aan de Gemeenschappelijke Landbouwpolitiek (GLB) vasthoudt.

'Blijkbaar zijn we geen roepende in de woestijn,' becommentarieert SP-europarlementslid Kartika Liotard de Frans-Britse aanvaring. 'We ageren al veel langer tegen de exorbitante steun aan de Europese landbouwindustrie. Nog steeds geeft Europa miljarden aan exportsubsidies en aan het instandhouden van overschotten van suiker, wijn en graan. De subsidies zijn oneerlijk verdeeld en gaan vooral naar grote concerns die weinig met het boerenbedrijf te maken hebben. Begrijp me goed; ik ben zeker niet voor vrijhandel en de eenzijdige afschaffing van inkomenssteun aan boeren. Maar die steun moet wel veel meer naar kleinschalige familiebedrijven en duurzame landbouw gaan.' Liotard is evenmin per definitie tegen het hanteren van importtarieven, maar vol-

Na het vastgelopen wereldhandelsoverleg van Cancún in 2003, proberen de Verenigde Staten en de Europese Unie binnenkort opnieuw overeenstemming te bereiken over de omstreden landbouwsubsidies. Dat klinkt hoopgevend, maar wat is er in werkelijkheid gaande? 'In feite is het niets anders dan creatief boekhouden.'

'Het geschuif met subsidies moet verhullen dat noch de VS noch de EU hun miljardensteun aan de landbouw daadwerkelijk verminderen.'

gens haar moeten die 'selectiever' worden gebruikt. 'Dat wil zeggen dat juist arme landen makkelijker toegang moeten hebben tot de Europese markt in plaats van omgekeerd, wat nu het geval is.'

'Onder het mom van voedselhulp dumpen de Amerikanen grote hoeveelheden landbouwproducten in de arme landen'

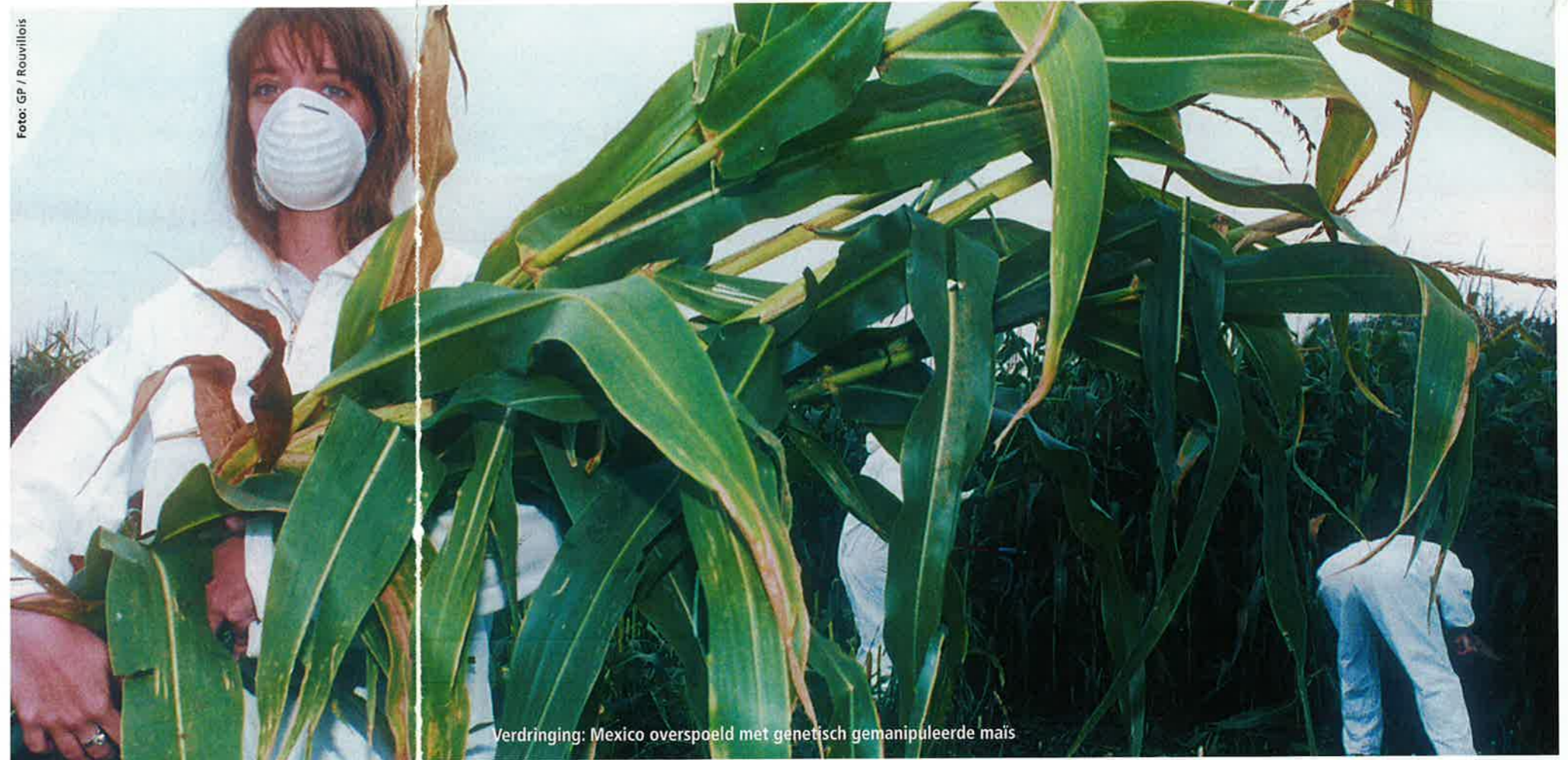
Ondanks hervormingen van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid gaat nog altijd bijna de helft van de Europese begroting naar landbouw: een slordige 45 miljard per jaar, waarvan vijf miljard aan exportsubsidies. Volgende maand zetten Europa en de Verenigde Staten in Hong Kong hun rituele rondedans rond de landbouwsubsidies voort. Ogenscheinlijk deden beide machtsblokken in de voorronde in Genève al opzienbare voorstellen voor de verlaging van subsidies. Maar is dat wel zo? Of gaat het in werkelijkheid slechts om het heen en weer schuiven van geld binnen de bestaande kaders? Frank Futselaar, SP-fractiemedewerker in Brussel, herinnert aan het feit, dat de EU net als de Verenigde Staten er tijdens de landbouwhervorming van 2003 voor kozen om de prijssubsidies – die rechtstreeks aan productie waren gekoppeld – te vervangen door inkomenssteun die minder handelsverstoring moet werken. Futselaar: 'In feite is het niets anders dan creatief boekhouden. Namelijk overheveling van subsidies van de ene box naar de andere box, zoals dit in Wereldhandelstermen heet. Van de gewraakte zogenaamde 'amber box', die staat voor productiesteun, naar de blauwe box voor inkomenssteun en de groene box voor voedselhulp. In tegenstelling tot de eerste box zijn voor die laatste twee geen subsidieplafonds vastgesteld. Onder het mom van voedselhulp dumpen de Amerikanen grote hoeveelheden landbouwproducten in de arme landen. Europa doet hetzelfde middels de exportsubsidies, alleen noemt zij het terecht geen voedselhulp,' aldus Futselaar.

Volgens organisaties als Oxfam, die aan de zijlijn meepraten in de WTO, is het geschuif met de subsidies bedoeld als een rookgordijn. Futselaar: 'Dat rookgordijn moet

verhullen dat noch de VS noch de EU hun miljardensteun aan de landbouw daadwerkelijk verminderen. Voor de VS schommelt dit bedrag toch altijd nog rond de zestig miljard euro, terwijl de Amerikaanse onderhandelaar Robert Portman blijft beweren dat Europa drie keer zo veel aan landbouw uitgeeft. Hetzelfde pokerspelletje spelen beide economische grootmachten als het gaat om de miljardensubsidies aan de vliegtuigbouwers Airbus en Boeing. Hier worden ze het ook nooit eens over de werkelijke bedragen.'

Grote bedrijven als Campina, Avebe en Heineken slokken het leeuwendeel van de subsidies op

In navolging van Groot-Brittannië werd eind september ook het Nederlandse Ministerie van Landbouw gedwongen openheid te geven over de landbouwsubsidies. Daar kwam een verrassend rijtje uit. Grote bedrijven als Campina, Avebe, Mars en Heineken slokken in Nederland het leeuwendeel van de subsidies op. En dat is in het buitenland niet anders. Het openbaar maken van een soortgelijke lijst leidde in Groot-Brittannië tot grote verontwaardiging over de besteding van de publieke gelden. Multinationals als Nestlé en Tate&Lyle bleken alleen al in het Verenigd Koninkrijk miljoenen aan Europese landbouwsubsidies op te strijken. Ze worden op de voet gevolgd door de oude landadel, zijnde de koninklijke familie en enkele graven en hertogen. Uit Brussel krijgen zij miljoenen voor het beheer van hun jachtdomeinen. Daar tegenover staat dat de gemiddelde Britse boer al blij mag zijn met 5.000 euro steun per jaar. Ondertussen kunnen gewone boeren in Europa nauwelijks het hoofd boven water houden. Velen kampen met gigantische schulden. 'Ook in Nederland gaan veel boerenbedrijven over de kop,' weet Remi Poppe, voormalig SP-Kamerlid en initiatiefnemer van het Platform Aarde Boer Consument (ABC). 'Hoewel ze vaak behoorlijk innovatief en duurzaam te werk gaan, kunnen ze gewoon niet voor wereldmarktprijzen produceren. Een verdere liberalisering van de wereldhandel is de doodin de pot van onze boeren én van hun collega's in de Derde Wereld.'

Verdringing: Mexico overspoeld met genetisch gemanipuleerde maïs

In 2003 liepen de WTO-onderhandelingen in het Mexicaanse Cancún vast, omdat de ontwikkelingslanden het halverwege voor gezien hielden. Woedend waren ze over de oneerlijke voorwaarden voor de landbouwonderhandelingen. Immers: Europa en Amerika gingen door met miljardensubsidies en dumping, terwijl verzoeken van ontwikkelingslanden om hun eigen boeren te beschermen van tafel werden geveegd. Het gevolg is dat ontwikkelingslanden hun voedselimporten zien groeien, terwijl ze met hun producten geen toegang hebben tot de beschermde Europese en Amerikaanse markten. En door de dumping raken boeren hun producten ook niet meer op de lokale markten kwijt. Zo overspoelen de VS de Mexicaanse markt met genetisch gemanipuleerde maïs en verdringt melkpoeder uit de EU de binnenlandse melkproductie op Jamaica. 'De traditionele landbouw wordt wereldwijd verdrongen door industriële systemen, gericht op biotechnologie en exportgewassen,' schrijft de Indiase landbouwspecialist Vandana Shiva in het vorig jaar verschenen boek *Wat van ver komt is lekker*. 'Deze systemen hebben een negatieve invloed op

de volksgezondheid en de voedselkwaliteit. Wereldwijd is sprake van vervreemding tussen mens en natuur en tussen boeren en hun bestaansgrond. Het industriële systeem vergroot de honger, vernietigt lokale gemeenschappen, drijft mensen van hun land en creëert een situatie van sociale ontredding.' Boeren trekken massaal naar de stad, waar zich vervolgens sociale problemen van gigantische omvang voltrekken. Het huidige systeem van 'voedselhulp' en dumping houdt de armoede juist in stand, concludeert Shiva.

'Zolang de multinationals de wereld afschuimen op zoek naar goedkopere producten, blijven armoede en milieurampen de wereld teisteren.'

Remi Poppe vindt, dat landbouw uit de WTO moet worden gehaald. 'Het gaat hier niet louter om handelswaar, maar om een veilige en soevereine productie van onze eerste levensbehoeften. Met soeverein bedoel ik, dat de boeren binnen een regio zelf beslissen wat ze verbouwen en daarbij niet gebonden zijn aan Europees beleid

en internationale handelsafspraken.' Volgens Poppe speelt het huidige systeem de grote levensmiddelenconcerns in de kaart die samen met de supermarkten steeds sterker het gedrag van boer en consument bepalen. 'Zolang deze multinationals de hele wereld afschuimen op zoek naar goedkopere producten, blijft de armoede in de wereld. En als gevolg van monoculturen en grote input van kunstmest, water en bestrijdingsmiddelen zullen milieurampen de wereld blijven teisteren. Dus in plaats van zijn eigen markten veilig te stellen, moet Europa de deur naar ontwikkelingslanden openzetten. Dit kan door de invoertarieven selectief te verlagen, zoals gebeurt binnen het Everything but Arms-verdrag dat enkele arme landen vanaf 2009 vrije toegang tot de Europese markt verschaft. Geen vrijhandel dus, maar eerlijke prijzen voor boer en consument.' Maar wat als door overproductie de opbrengstprijs voor de boer gewoon te laag is? Poppe: 'Dan moet je dus niet met exportsubsidie de overschotten op de wereldmarkt gaan dumpen. Nee, productiebeheersing is de oplossing. Zodat je de boer weer een eerlijke prijs voor een eerlijk product kunt bieden. Het is van

levensbelang, dat iedereen inziet dat het in de landbouw niet slechts om reken-sommen en commerciële belangen gaat. Het gaat hier om de leefwijze van mensen, het behoud van natuur en landschap en de kwaliteit van voedsel.'

'Het Europese landbouwbeleid moet grondig op de schop,' meent ook Kartika Liotard: 'De hervormingen gaan lang niet ver genoeg en het is natuurlijk van de gekke dat in de verworpen Europese grondwet een sterk verouderd artikel over de landbouw was opgenomen. Daarin gaat het onder het mom van voedselveiligheid nog steeds om productiebevordering en technologische vooruitgang.

Die zouden het wereldvoedselvraagstuk moeten oplossen, maar ze hebben ons gekke koeien, vogelgriep, varkenspest en steriel gemaakte gengewassen opgeleverd. Alle uitvindingen van die zogenaamde vooruitgang zijn ook nog eens gepatenteerd, zodat de boeren niet meer hun eigen zaden veredelen maar volledig in de houdgreep van multinationale bedrijven zitten. En binnen de WTO blijven de VS en EU vooral de belangen van deze bedrijven verdedigen,' besluit Liotard. ●